

документації. Приводяться приклади організації процесу навчання (теоретичного і практичного) в школах фабрично-заводського учнівства. Сделан висновок, що вивчення історичного минулого можна використовувати в розвитку системи освіти України.

Ключеві слова: виробниче навчання, навчально-виробнича практика, форми і методи, професійно-технічне навчання.

Padun N.A.

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF INDUSTRIAL EDUCATION
AND INDUSTRIAL PRACTICE IN THE VOCATIONAL TECHNICAL EDUCATIONAL
INSTITUTIONS OF UKRAINE (THE HISTORICAL ASPECT)

This article deals with peculiarities of organization industrial education and industrial practice of students at trade schools. The forms, methods and contents of its organization are analyzed on the basis of the archive papers and literary sources.

The peculiarities of educational programs and requests for the compiling educational requirements for making up plans and programs are investigated. Examples are given concerning organization the educational process (theoretical and practical) in the trade schools.

Besides, unification general, polytechnic and vocational education in the process of training skilled specialists are described. The article underlines that learning of the history past will promote the development of educational system in the country.

According to the retrospective analysis of organization of industrial education and industrial practice at certain stages of historical development of Ukraine is made a conclusion that the historical experience of the vocational technical educational institutions of Ukraine regarding the organization of industrial training and industrial practice can be used in modern conditions. The correlation of past and present allows identifying new perspective ways of improving the training of skilled specialists.

Keywords: industrial practice, forms, methods, vocational education and training.

УДК 373. 5. 016 + 37. 014. 5(470)

Пушинська А. А.*

ФОРМУВАННЯ ДУХУ МИСЛЕННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ
НАВЧАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В КОНЦЕПЦІЇ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розкриваються дидактичні аспекти В. Сухомлинського щодо концепції формування громадянина. Проаналізовано пропозиції вченого щодо засад організації навчального процесу в початковій школі з урахуванням вікових особливостей, які передбачають здійснення принципу виховання - вплив через колектив на особистість у навчальній діяльності. Висвітлено такі ідеї В. Сухомлинського: спонукання молодших школярів через особисте бажання кожного учня, через колективний інтелектуальний стан допитливості і навчальний діалог, при цьому істина та процес її пізнання мають бути найважливішими передумовами самопізнання та самовиховання, пізнання і взаємовпливу в колективі, а емоційне сприйняття істини стає умовою розвитку духовного життя кожної особистості і колективу.

Ключові слова: дидактична взаємодія, навчальний діалог, дух мислення, дитина-творець, духовна єдність, колективні переживання, здивування в навчанні, суб'єкт-суб'єктні стосунки.

У педагогічній спадщині В. Сухомлинського знаходимо багато думок щодо ролі гуманістичного спілкування у формуванні особистості молодшого школяра. В одній із «Ста порад учителів» він писав, що «...людина найкраще виховується тоді, коли вона виховує інших, турбується про іншу людину» [7, с. 719]. Обґрунтовуючи практичну необхідність гуманних взаємин між учителем / вихователем та дитиною, між самими учнями, усіма учасниками навчально-виховного процесу, В. Сухомлинський доводив, що найцінніше в дитині - її індивідуальність, неповторність внутрішнього світу,

© Пушинська А. А.

здібностей, потенційних можливостей. Підтримка і розвиток у дитини її індивідуальності є умовою зростання не тільки кожної конкретної особистості, а й підґрунтям формування дієвого, творчого дитячого колективу, оскільки саме через розвиток індивідуальності пролягає шлях до справжнього об'єднання дитячих особистостей.

Аналіз досліджень і публікацій І. Беха, Л. Канішевської, С. Литвиненко [1], Д. Ізаренкова, А. Сущенко [8], В. Хайруліної [9] показує, яке велике значення надавав всесвітньо відомий педагог спілкуванню дітей. Погляди педагога-гуманіста багато в чому співзвучні ідеям представників екзистенційної та гуманістичної психології і педагогіки (Дж. Бюдженталь, А. Маслоу, Р. Мей, М. Монтессорі, Я. Морено, К. Роджерс, В. Франкл та інші). Глибина та багатомірність педагогічних поглядів В. Сухомлинського утворює широкий простір для їх творчого пізнання та переосмислення науковцями і практиками, зокрема й у дидактичній площині. Педагогічна теорія виховання у групах і колективах створювалася багатьма вітчизняними та зарубіжними педагогами й психологами (Л. Божович, В. Вихрущ, Л. Виготський, Т. Коннікова, Г. Костюк, О. Киричук, Я. Коломінський, О. Леонтєв, А. Макаренко, Л. Новикова, Б. Паригін, А. Петровський, С. Русова, О. Савченко [2], В. Страхов, Г. Цукерман та інші). Разом з тим, дидактичний аспект педагогічної спадщини В. Сухомлинського з огляду на можливості організації навчального процесу на комунікативній основі з використанням навчального діалогу представлений недостатньо.

Мета статті – дослідити погляди щодо формування духу мислення та використання навчального діалогу молодшого школяра в концепції В. Сухомлинського щодо виховання громадянина.

«Людське спілкування – це надзвичайно широке, багатогранне задоволення потреби людини у людині. Завдання виховання колективу – зробити це спілкування таким, щоб воно облагороджувало особистість, відшліфовувало її моральну красу, щоб від спілкування з товаришами людина відчувала радість, непереборне бажання бути разом із людьми», – писав В. Сухомлинський [3, с. 481]. Саме у цьому він вбачав вагомий важіль виховання особистості в цілому, а особливо, молодшого школяра.

Порівнюючи розвиток різних вікових категорій, учений зазначав: «Якщо у старшому віці учень вже виокремлюється достатньо стійкими рисами своєї особистості у процесі самостійної діяльності, яка виявляється поза колективом, то в молодшому шкільному віці ця здатність лише починає розвиватися, й умови розвитку індивідуальності в цьому напрямку – ідейна насиченість життя колективу» [4, с. 272]. Таким чином, В. Сухомлинський наголошував на необхідності включення молодшого школяра до активної взаємодії в навчальному процесі, а отже – на розкритті високого розвивального потенціалу навчального діалогу.

Зауважимо, що погляди В. Сухомлинського на роль комунікації в розвитку учнів початкової школи пов'язані із проблемою формування особистості-громадянина, а отже, він не випадково акцентує увагу на емоційному компоненті спілкування молодших школярів у навчальному процесі як органічній частині виховання особистості, яка перебуває на етапі активного становлення. «У молодших школярів, – пише педагог, – яскраво виявляються такі почуття, як симпатія до близьких, співчуття, співпереживання, ...чутливість до труднощів товаришів» [4, с. 280]. Позитивні емоційні відгуки на громадські події більш за все закріплюються у процесі колективної діяльності, до якої спонукає колективний підйом... Надаючи посильну допомогу, наочно переконуючись у результатах спільних зусиль, дитина відчуває почуття великого задоволення, особистої відповідальності, достоїнства. Це, на думку В. Сухомлинського, має особливе значення в моральному вихованні взагалі.

В. Сухомлинський як грамотний психолог і педагог, знавець дитячої душі таким чином характеризує особливості взаємозв'язку мислення та почуттів у дитини молодшого шкільного віку, особливо тих, які мають значні труднощі у навчанні: «...якщо дитина

пережила радість успіху у інтелектуальній праці, не пов'язаній із учінням, вона по-іншому починає ставитися до труднощів у навчанні, прагне свідомо долати їх. Важливе значення у формуванні світогляду і усього морального образу дитини має не тільки те, що вона дізнається про оточуючий світ, але й те, що вона при цьому відчуває, які переживання супроводжують процес пізнання» [3, с. 268].

Значення моральних почуттів у духовному розвитку молодших школярів, на його думку, суттєво пов'язане з накопиченням суспільного досвіду, що може забезпечити навчальний діалог. Одним з осередків формування моральних почуттів дитини 6-7 років є взаємодія з колективом, мікрогрупою: «Почуття і переживання дитини викликаються перш за все тим, що вона бачить, у чому безпосередньо бере участь. Унаслідок обмеження свого суспільного досвіду дитина 6-7 років ще не може усвідомити залежність свого життя від життя колективу і керуватися цією думкою у взаємостосунках із товаришами. Колектив як активна сила, як фактор самодіяльності для неї ще не відіграє вирішальної ролі. Діти молодшого шкільного віку не відчувають ще прагнення до спілкування, до духовної єдності, що є характерним для підлітка. Вони безболісно розривають зв'язки з одним колективом і переходять до іншого. Це пояснюється тим, що в молодших дітей ще недостатньо виражені індивідуальні риси, дуже нестійкі прив'язаності один до одного» [4, с. 271].

Особливим, на думку великого педагога, є характер взаємозв'язку мислення та почуттів у дітей молодшого шкільного віку в умовах навчального процесу і, зокрема, навчального діалогу, до чого в часи В. Сухомлинського ставилися дуже обережно, оскільки у свідомості радянської людини ще були свіжими враження від репресивних процесів, які відбувалися у країні впродовж 20-х – 50-х років ХХ століття. Давалася ознака і знаннева парадигма навчання, що мала міцні позиції серед освітянських працівників і була декларована в державних документах про школу. Згідно з чинними у 60-х - 70-х роках ХХ століття підходами організаційна складова навчального процесу пов'язувалася з індивідуальними формами навчання, які не передбачали співпраці в навчальному процесі на суб'єкт-суб'єктній основі, а отже, і вільна, але цілеспрямована дидактична комунікація вважалася недоцільною.

На протипау до цих установок В. Сухомлинський стверджував, що «...справжню насолоду людського спілкування діти мають переживати тому, що вони є активними творцями краси» [3, с. 482]. «Краса думки, краса мислення розкриваються перед людиною як радість людського буття тільки в тому випадку, якщо вона пізнає розкіш людського спілкування», – продовжує він [3, с. 483].

В. Сухомлинський наголошував, що через вікову специфіку молодших школярів «...треба вчити ділитися радістю, труднощами, думками, переживаннями». До того ж, на його думку, спілкування облагороджує, сприяє самоствердженню особистості: «Гармонійне виховання розуму, волі, моральних переконань, ідейної цілісності та мужності, духовного багатства і естетичної багатогранності – це закономірно призводить до того, що у людини уже у роки отрочтва виникають думки, на які їй хочеться одержати відповідь, щоб утвердити власні погляди» [3, с. 484]. У процесі навчання вирішальну роль відіграє спільне переживання і формування на такій основі істини: «Переживання – це зворотній бік ідейного переконання. Емоційне ставлення, емоційна оцінка, емоційне сприйняття колективом того, що відбувається навколо, є однією з необхідних передумов того, щоб особі, навіть недостатньо вихованій на момент вступу до школи, добро подобалося, а зло викликало відразу. Ідейне багатство колективу, багатство прагнень, стосунків, взаємооцінок і вимог – усе це найтоншими корінцями живить емоційну чутливість колективу» [3, с. 494].

Своєрідність ролі колективу в житті молодших школярів пов'язується з їх віковими особливостями: саме через колектив та колективну рефлексію дитина формує власні цінності, починає відчувати себе як частину певної спільноти: «Маленькі школярі колективно переживають, відчувають, висловлюють своє ставлення до навколишнього

світу. Вони ще не звітують собі в тому, що привертає їх увагу і відштовхує у тому чи іншому однокласникові або дорослому; та сама людина може стати в їх очах сьогодні доброю, а завтра – поганою залежно від того, які конкретні вчинки ця людина здійснила. Колективне натхнення, яке викликано високою ідеєю, розкритою в яскравому образі, для маленької дитини – мотив більш сильний, ніж доводи однієї особи» [4, с. 271].

Звертаємо увагу на те, що В.Сухомлинський наголошує саме на колективному характері рефлексії щодо сприйнятого навчального матеріалу, а отже – на навчальному діалозі: «Колективне переживання благородних почуттів утверджує в юній душі велику чутливість до думки колективу про свою поведінку, про свою роботу, про своє ставлення до суспільних інтересів» [3, с. 490]. Причину ефективності колективної навчальної діяльності вчений бачить у тому, що емоційна сфера молодшого школяра є більш сприятливою і чутливою: «Спостереження за життям і діяльністю багатьох дітей переконали нас у тому, що яскраві образи, які використовуються для глибокого розкриття тієї чи іншої ідеї під час викладу навчального матеріалу, здійснюють значний вплив на емоційну сферу 7-11-річних дітей саме тому, що відчуття є найбільш дієвим, найбільш конкретним вираженням ставлення дитини цього віку до оточуючого світу» [6, с. 269]. Важливою у формуванні дитини-громадянина є «...думка про відповідальність за те, що безпосередньо не пов'язано з її особистими інтересами, ...за успіх колективної справи» [4, с. 276].

Необхідність переживання здивування перед істиною окремої особистості та колективу однокласників зобов'язує учителя будувати дидактичну взаємодію на основі суб'єкт-суб'єктних стосунків, а отже – на навчальному діалозі, але забезпечувати її слід толерантно: «Розкіш духовного спілкування – надзвичайно ніжна галузь людського серця, і доторкатися до неї треба обережно. Вихователь повинен тактовно, непримітно спонукати і висловлювати ті думки, які хвилюють людину, але ним самим ще не до кінця усвідомлені. Необхідно знайти такі слова (сказати або прочитати у книзі), щоб людина пережила здивування перед істиною» [3, с. 484]. «Зайве говорити, як слід було учителеві розкрити дітям наукові істини, – наголошує В.Сухомлинський. – Наукові знання необхідно подавати таким чином, щоб не порушувати гармонії емоційного інтелектуального, естетичного світу дітей: щоб діти розуміли: крім понять корисного та шкідливого, є ще поняття красивого і огидного» [3, с. 494]. Слід акцентувати увагу на тому, що «...утверджувати у школі дух самоповаги – це означає досягати того, щоб з перших кроків свого шкільного життя маленька людина вчилася бачити в собі моральні цінності, сприйняті від інших людей. І одночасно ці загальнолюдські цінності мають переживатися нею як свої, особистісні, цінні» [3, с. 498].

Ідея В.Сухомлинського про формування дитини-творця конкретизується й у поглядах на сутність процесу навчання. Разом із тим зазначимо, що дидактичний аспект у педагогічній спадщині вченого представлений більш стисло і тезово. Ключовою є ідея про формування дитини-творця, а не пасивного споживача знань: «Потужна виховна сила колективу народжується тільки за умов, коли людина у школі є не пасивним споживачем знань, а творцем. Вище щастя людини і полягає саме в тому, що вона усвідомлює у собі творчі сили, бачить себе як творця.... Цей стан можна назвати: пошуки і знахідки, відкриття і здивування» [3, с. 499]. У цій думці, яка випередила на десяток років появу педагогіки співробітництва, було закладено основи реформування освіти в цілому і початкової зокрема. Така установка привертала увагу передових учителів до організаційного компонента навчального процесу, що було незвичним в умовах знанневої парадигми навчання. Тому бачення В. Сухомлинським основних завдань початкової школи є значною мірою революційним: «Школа не впорається зі своїм завданням, якщо дитина не стане трудівником. Дитяча навчальна праця, ставлення до неї – це ґрунт, на якому виростають пагони інтелектуального, морального, емоційного, естетичного, ідейного виховання. Ми повинні виховувати так,

щоб дитина почувала себе пошукувачем та відкривачем знань (можна згадати відповідне висловлювання Ш. Амонашвілі). Тільки за цієї умови одноманітна, напружена, втомлююча робота школяра забарвлюється радісними почуттями і приносить маленьким людям переживання творця. Щоденне навчання, радість пізнання може стати бажаною діяльністю лише за умови, що думка буде спрямована на відкриття, пошуки, а не на запам'ятовування готового наданого учителем. Активне життя дитячої думки – це найголовніша передумова і свідомого ставлення до навчання, і твердих, глибоких знань, і тонких інтелектуальних стосунків у колективі» [3, с. 500].

Активне життя дитячої думки та тонкі інтелектуальні стосунки в колективі повинні, як стверджує В. Сухомлинський, базуватися на такому:

- у пошуках і знахідках – найголовніше і єдине джерело напруження інтелектуальних, вольових зусиль;
- результат навчальної діяльності – це захопленість та натхнення;
- захопленість у навчанні в молодшому шкільному віці передається від однієї дитини до іншої;
- емоційний стан захопленості й натхнення – повноцінне життя класного колективу;
- якщо є захоплення та натхнення розумовою працею, можливе інтелектуальне зростання як окремої особистості, так і колективу;
- перетворення усвідомлення сприйнятого в зазубрюванні відбувається через те, що зникає головна мета школи – загальний розумовий розвиток, формування допитливого розуму, виховання жаги знань [3; 4; 5; 6].

Отже, оволодіння знаннями стає для учня справою честі, утвердженням достоїнства та гордості, а молодший школяр повинен бути пошукувачем, дослідником, мислячою людиною, яка виявляє свою особистість у інтелектуальній роботі, бачить результати своєї творчості, своїх зусиль і, як наслідок цього, – буває подивована істиною, силою розуму людини, власною думкою. Щоб забезпечити ці завдання, «...учитель-вихователь повинен розглядати свою роботу і роботу учнів з такої точки зору: якою мірою і в якій формі все це буде пошуками і знахідками, як навчити дітей мислити? Важливо, щоб дитина постійно щось шукала і знаходила, переживала радість відкриття істини, щоб набуті знання вона розглядала як особистісні знахідки. Інтелектуальні почуття, почуття, які переживає дитина у процесі оволодіння знаннями, – це ніжна ниточка, на якій тримається бажання вчитися. У початковій школі ця ниточка особливо тонка. Але якщо пізнання супроводжується яскравими та хвилюючими переживаннями, вона стає дуже міцною і ніколи не рветься» [3, с. 500]. Помилкою вчителя В. Сухомлинський вважає таке: «Іноді буває, що у процесі навчання, розкриваючи учням причинно-наслідкові зв'язки між явищами, учитель забуває про емоційний та естетичний світ дитини» [3, с. 494].

Інтерес до навчання, як вважає В. Сухомлинський, ґрунтується на емоційному стані пошуку та знахідок. Дитина відчуває інтерес до навчання тоді, коли виникає здивування: «Здивування – це надійна стежка мислення. Здивування виникає в дитини тоді, коли вона бачить, як із невідомого, з численних зв'язків між речами та явищами відкривається щось нове, і в народженні цього нового дитина бачить результати власних зусиль, наполегливості» [3, с. 501].

На думку В. Сухомлинського, молодший школяр за дотримання умови належної уваги до нього та колективу в цілому, може стати активним трудівником думки – мислителем. Вплив колективу на навчання окремих учнів полягає не в підзвітності останніх, осуді їх неспішності або заохоченні тих, хто вчиться, а в існуванні інтелектуального стану допитливості. Цей стан і є станом духовної єдності.

Духовна єдність, за визначенням В. Сухомлинського, – це об'єднання інтелектуальних бажань бути відкривачем істини. Щоб забезпечити таку дидактичну

взаємодію, учитель повинен долати інтелектуальний застій, розумову пасивність, байдужість учнів зі слабкими інтелектуальними здібностями, поганою пам'яттю.

Єдиним засобом такого позитивного дидактичного взаємовпливу має бути формування духу мислення, на основі якого розвиваються стосунки між учнями й учителем, передбачене емоційне спонування і моральна підтримка тих, хто вчиться. Категорія «дух мислення» введена В. Сухомлинським для того, щоб наголосити на необхідності оновлення школи та спрямування навчального процесу на гуманізацію та демократизацію, на переосмислення підходів щодо організації діяльності суб'єктів дидактичної взаємодії. Він пише: «Група школярів не стає колективом саме тому, що в кожній особистості й у колективі в цілому немає багатого життя у світі думки, немає чутливого, хвилюючого заглиблення в речі, явища, ідеї, проблеми. Це особливе завдання виховної роботи - надихнути кожного вихованця радістю мислення, прагненням до багатого життя у світі думки» [3, с. 505].

Джерелами формування духу мислення В. Сухомлинський вважав природу, працю, моральну красу людської поведінки, книжку і творчість. «Пелюстків квітки», як В. Сухомлинський називав «радість мислення», названо кілька: перша – відкриття законів природи, друга – праця (зокрема розумова), третя – творчість тощо.

Особливим є місце підручника в інтелектуальній діяльності учня: це «...перша сторінка великої книги знань, яка дозволяє заглибитися у таємниці природи, людської душі, громадського життя, моральної краси». Разом із тим обов'язкові знання, традиційними носіями яких є учитель і книжка, повинні поєднуватися з особистісним досвідом учня, набутим на основі «...особистого інтересу, бажання утвердити себе у сфері мислення» [3, с. 502].

Отже, як стверджує В. Сухомлинський, здійснення принципу виховання – вплив через колектив на особистість – стосовно молодшого школяра вимагає особливого підходу, який передбачає формування духу мислення в початковій школі. Основним шляхом для реалізації цього завдання є навчальний діалог. Дитина усвідомлює правильність і важливість того або іншого переконання настільки, «...наскільки це переконання викликало колективне переживання, долучило її до корисної, значущої діяльності» [4, с. 272]. У процесі колективної пізнавальної діяльності розвиваються почуття й вольові прояви молодших школярів, формується відповідальність перед колективом на основі єдиного емоційного життя в ньому. Важливу роль в організації навчального діалогу відіграють явища, які відображають духовний світ самих дітей. В. Сухомлинський підкреслює значення спонування через особисте бажання кожного учня до навчальної діяльності, переживання, захоплення й утвердження у світі думки, підтримання колективного інтелектуального стану допитливості.

Таким чином, перспективною для подальших наукових розвідок вважаємо розробку теоретико-методичних основ навчального процесу в початковій школі щодо самопізнання та самовиховання, пізнання і взаємовпливу в колективній навчальній діяльності молодших школярів. Такі засади організації дидактичної взаємодії забезпечують панування духу мислення в початковій освіті, творчого пошуку, бажання знати та пізнавати себе й навколишній світ шляхом навчального діалогу.

Література:

1. Литвиненко С. А. Виховання толерантності в колективній взаємодії молодших школярів: актуалізація ідей В. О. Сухомлинського / С. А. Литвиненко // Педагогічні науки. – Випуск 1.46 (108). – С. 14-16.
2. Савченко О. Я. Екологія дитинства: В. О. Сухомлинський і сучасна початкова школа / О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2000. – № 211. – С. 1-4.
3. Сухомлинський В. А. Методика виховання колектива / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Радянська школа, 1979. – Т. 1. – С. 427-683.

4. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Радянська школа, 1979. – Т. 1. – С. 221-419.
5. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Радянська школа, 1980. – Т. 4. – С. 515-550.
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Радянська школа, 1980. – Т. 3. – С. 1-301.
7. Сухомлинський В. О. Сто порад вчителю / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Радянська школа, 1979. – Т. 2. – С. 719-730.
8. Сущенко А. Гуманізація навчальних взаємин у всіх ланках шкільної життєдіяльності / А. Сущенко // Початкова школа. – 1998. – № 9. – С. 29-30.
9. Хайруліна В. М. Дивоцвіт дитинства : хрестоматія з етики для учнів початкової школи / В. М. Хайруліна. – К. : Плеяди, 2005. – 256 с.

Пушинская А. А.

ФОРМИРОВАНИЕ ДУХА МЫШЛЕНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ
СРЕДСТВАМИ УЧЕБНОГО ДИАЛОГА В КОНЦЕПЦИИ В. СУХОМЛИНСКОГО

В статье раскрываются дидактические аспекты концепции В. Сухомлинского относительно формирования гражданина. Проанализированы предложения ученого относительно пересмотра основ организации учебного процесса в начальной школе с учетом возрастных особенностей, которые предполагают осуществление принципа воспитания – влияние через коллектив на личность в учебной деятельности. Представлены такие идеи В. Сухомлинского: стимулирование младших школьников через личностное желание каждого ученика, коллективное состояние любознательности и учебный диалог в обучении, при этом истина и процесс ее познания должны быть самыми главными условиями самопознания, познания и взаимовлияния в коллективе.

Ключевые слова: дидактическое взаимодействие, учебный диалог, дух мышления, ребенок-творец, духовное единство, коллективные переживания, удивление в обучении, субъект-субъектные отношения.

Pushynska A.A.

FORMING OF SPIRIT OF THINKING AMONG JUNIOR SCHOOLCHILDREN BY MEANS OF
TEACHING DIALOGUE IN CONCEPT OF V. SUKHOMLYNSKIY

In the article didactic aspects of concept of forming and formation of citizen are revealed. It is analyzed scientific foundations of educational and upbringing process in primary school, taking into account peculiarities that included implementation of principle of education – through collective impact on person in training activities. V. Sukhomlynskiy deals with such ideas as: encouraging of young pupils through personal desire of each student through collective state of intellectual curiosity and academic dialogue in training activities, while the process of truth and knowledge has to be essential for self-knowledge, self-education and mutual knowledge in one team. Emotional perception of truth would be real condition of spiritual life of each individuality and the whole collective in the learning process. The reason for efficiency of collective training activities is – emotional sphere of junior pupils; they are more supportive and sensitive to surprise. Gained experience of true individuality and his (her) classmates requires from teacher to build didactic interaction based on subject-subject relationships, but also to guarantee that further relations would be stable and tolerant. The key idea is to form concrete child-creator, who will be not passive. Spiritual unity by definition of V. Sukhomlynskiy was in intelligent associations and adequate desires of discoverer of truth. The only way is to form positive mutual respect and to develop spirit of thinking, and also relationships between students and teachers.

Keywords: didactic interaction, teaching dialogue, spirit of thinking, child-creator, spiritual unity, collective feelings, surprise in learning, subject-subject relationships.

Рецензент: Моїсєєв С.О.